

Téma: Chráněné krajinné oblasti v České republice

Autor:	Mgr. Lenka Jorová
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.1072
Ročník:	2.
Obor vzdělávání:	Cestovní ruch
Vzdělávací oblast:	Přírodovědné vzdělávání
Tematická oblast:	Člověk a životní prostředí
Vytvořeno dne:	listopad 2012
Anotace:	Žáci charakterizují chráněné krajinné oblasti jako jeden z typů zvláště chráněných území v České republice, jmenují příklady konkrétních českých CHKO. Po prostudování prezentace by měli být schopni některá z území stručně charakterizovat. Ke každé oblasti se vztahuje úkol, který rozšíří znalosti v oblasti literatury, historie, cestovního ruchu, zeměpisu i dalších oblastí.

Chráněné krajinné oblasti

- Jsou vyhlášovány podle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny – paragrafy 25-28
- Vyhlášení se uskutečňuje vládním nařízením
- Správu nad CHKO vykonává AOPK ČR, každé CHKO má vlastní správu
- Jedná se o velkoplošná zvláště chráněná území

Chráněné krajinné oblasti

- Jsou určeny k ochraně rozsáhlé harmonické krajiny, s typickým reliéfem, velkým podílem přirozených i polopřirozených ekosystémů, velkou druhovou rozmanitostí a výskytem mnoha vzácných druhů všech organických říší
- Součástí jsou i dochované pozůstatky původního osídlení a další starší památky

Chráněné krajinné oblasti – zóny ochrany

- Ochrana je zde odstupňována obvykle do čtyř stupňů, minimálně do tří
 - I. zóna PŘÍRODNÍ (okolo 6 % z celé plochy)
 - nejprísnejší ochrana, nachází se zde nejceennější a nejprírozenější ekosystémy, využívá se šetrných způsobů lesního hospodaření, některé části jsou ponechány samovolnému vývoji
 - nachází se zde řada MZCHÚ
 - II. zóna POLOPŘÍROZENÁ (35 %)
 - oblasti blízké přírozeným společenstvům s pozměněnou druhovou skladbou, v lesním hospodářství se preferuje přírozená obnova, stejně tak louky jsou obhospodařovány šetrnými způsoby

Chráněné krajinné oblasti – zóny ochrany

– III. zóna KULTURNÍ (56 %)

- zahrnuje monokulturní lesní porosty s loukami, pastvinami a rozptýlenou zástavbou
- cílem je uchování krajinného rázu v rámci běžného hospodaření

– IV. zóna SÍDELNÍ (3 %)

- patří sem souvisle zastavěná plocha, intenzivně obdělávané zemědělské oblasti
- je zde umožněna výstavba nových obytných sídel, realizace podnikatelských aktivit i intenzivnější zemědělství

CHKO v České republice

- V ČR se v současné době nachází 25 CHKO
- Dohromady tvoří plochu přes 10 000 km²
- ČR se s celkovou plochou zvláště chráněných území řadí vedle Rakouska, Švýcarska a Velké Británie k evropské špičce

CHKO v České republice

- Beskydy
- Bílé Karpaty
- Blaník
- Blanský les
- Broumovsko
- České středohoří
- Český kras
- Český les
- Český ráj
- Jeseníky
- Jizerské hory
- Kokořínsko
- Křivoklátsko
- Labské pískovce
- Litovelské Pomoraví
- Lužické hory
- Moravský kras
- Orlické hory
- Pálava
- Poodří
- Slavkovský les
- Šumava
- Třeboňsko
- Žďárské vrchy
- Železné hory

Nej mezi českými CHKO

- Největší CHKO
 - BESKYDY – rozloha 1 160 km²
- Nejmenší CHKO
 - BLANÍK – rozloha 41 km²
- Nejstarší CHKO
 - ČESKÝ RÁJ – 1. března 1955
- Nejmladší CHKO
 - ČESKÝ LES – 1. srpna 2005

CHKO Beskydy

- Založena v roce 1973
 - Rozloha 1 160 km²
 - Nachází se na území tří pohoří: Moravskoslezské Beskydy, Vsetínské vrchy a Javorníky
 - Předmětem ochrany zde jsou původní pralesy s výskytem vzácných rostlin a živočichů i druhově pestré louky a pastviny
 - Nalezneme zde četné podzemní a povrchové pseudokrasové jevy
 - Člověk zde dlouhá staletí žije v souladu s přírodou
 - Oblast patří k soustavě NATURA 2000 (viz DUM VY_32_INOVACE_435)
- ? K oblasti se vztahuje literatura jedné autorky ze začátku tohoto století. Kniha s názvem Jozova Hanula byla zfilmována pod názvem Želary. Zjistěte, o jakou autorku se jedná, seznamte se s příběhem.

CHKO Beskydy

CHKO Bílé Karpaty

- Založena v roce 1980
 - Rozloha 746,87 km²
 - Předmětem ochrany jsou mimořádně cenné oblasti – jedinečné květnaté louky s roztroušenými dřevinami, bohatá rostlinná společenstva a hojně zastoupené ohrožené druhy flóry i fauny
 - Patří mezi evropské biosférické rezervace UNESCO (viz dále)
- ? Naplánujte cyklistický výlet po Bílých Karpatech. Kde výlet započneme, jaká místa navštívíme, kde se naobědváme apod.?

CHKO Blaník

- Založena v roce 1981
 - Rozloha 41 km²
 - Hlavní dominantou této harmonické krajiny je památná česká hora Blaník s po okolí roztroušenými lesy, loukami, poli, menšími rybníky a obcemi s lidovými chalupami, statky, vesnickými zámky a sakrálními stavbami
 - Na vrcholcích Malého i Velkého Blaníku se nachází původní bučiny
 - Celou krajinu dotváří meandrující tok řeky Blanice, která díky pravidelným záplavám dává přežít vzácným druhům v přilehlých nivách
 - Vzácná květena se také nalézá na rašelinných a podmáčených loukách
- ? Jaké pověsti se vážou k tomuto historicky významnému místu českých dějin?

CHKO Blanský les

- Založena v roce 1989
- Rozloha 212,35 km²
- Oblast se zajímavým a typickým geologickým podložím se nachází v podhůří Šumavy z poloviny je tvořena lesy s převahou buku
- Najdeme zde teplomilné a vápnomilné rostliny
- Mezi dominanty území patří cisterciánský klášter ve Zlaté Koruně a zřícenina rožmberského hradu Dívčí Kámen

? Jaká je historie zříceniny Dívčí kámen? Podle čeho byl hrad pojmenován?

CHKO Broumovsko

- Založena v roce 1991
 - Rozloha 410 km²
 - Malebná krajina ve východních Čechách s ostrůvky divoké přírody je známá především rozsáhlými sklaními městy
 - K perlám oblasti patří i unikátní církevní a lidová architektura
 - Celá oblast zahrnuje dvě lokality Adršpašsko-teplické skály a Broumovské skály
 - Zdejší specifický reliéf s převahou pískovce a s ním související inverzní klima umožňují přežít vzácným druhům květeny i zvířeny
 - Oblast patří k soustavě NATURA 2000
- ? Vyhledejte, jak se nazývají nejznámější skalní útvary na území CHKO?

CHKO Broumovsko

CHKO České středohoří

- Založena v roce 1976
 - Rozloha 1 063 km²
 - Oblast typická kuželovitými tvary kopců na severu Čech po obou březích dolního toku Labe je výsledkem vulkanické činnosti v době třetihor
 - Specifické klimatické podmínky dělají z oblasti jednu z druhově nejrozmanitějších v ČR
 - V harmonické krajině nalezneme mozaiku drobných sídel s lidovou zástavbou, vznosnými historickými památkami i velmi starými ovocnými sady
- ? K této oblasti se váže historie českého sklářství. Která sklářská města zde můžeme navštívit? Podívejte se na historii tohoto světoznámého umění.

CHKO Český kras

- Založena v roce 1972
- Rozloha 130 km²
- Oblast jihozápadně od Prahy je tvořena vápencovým podkladem, který je rozryt krasovými kaňony a roklemi a provrtán mnoha jeskyněmi
- Oblasti na povrchu dominují dubové háje s nevídanou pestrostí květeny

? Jaké krasové jevy zde můžeme navštívit?
Naplánujte výlet do této oblasti výlet.

CHKO Český les

- Založena v roce 2005
 - Rozloha 437 km²
 - Oblast silně poznamenaná událostmi z druhé poloviny 20. století (násilný odsun původních obyvatel a úplné uzavření oblasti) je tvořena horskou krajinou složenou z pastvin, luk, zarůstajících lad i rašelinišť s borovicí blatkou
 - Nad zaniklými vesnicemi pomalu převzala vládu matka příroda
- ? V blízkosti se nachází Domažlice a celá chodská oblast. Zjistěte něco z dějin Chodů. Který autor české literatury se jí ve svých knihách věnuje?

CHKO Český ráj

- Založena v roce 1955
 - Rozloha 746,87 km²
 - Předmětem ochrany je ochrana geomorfologických hodnot, zachování typického vzhledu místní krajiny a udržení druhové rozmanitosti
 - Charakteristické kvádrové pískovce jsou výsledkem působení sil z nitra Země a dlouhověké eroze
 - Symbolem kraje je zřícenina hradu Trosky
 - V rámci evropské sítě geoparků byl vyhlášen v roce 2005 i v Českém ráji
- ? Vyhledejte obrázky Drábských světniček a zjistěte, jaký úkol mělo toto místo v historii.

CHKO Jeseníky

- Založena v roce 1969
 - Rozloha 740 km²
 - Krajina s lesnatými vrcholky, se zaoblenými kopci, ze kterých stékají divoké bystřiny s úchvatnými vodopády, říčky si prorážejí cestu hlubokými údolími, kde jsou zasazeny horské vesnice se starými chalupami, tajuplná rašeliniště a další místa opředená pověstmi o skřítcích
 - Staleté pralesy postupně přecházejí v horskou tundru
- ? Nejvyšší horou Jeseníků je Praděd, v jeho okolí se nachází jeden z nejznámějších českých skiareálů. Co všechno nám v zimě tento areál může nabídnout?

CHKO Jeseníky

OVACE_436

CHKO Jizerské hory

- Založena v roce 1968
- Rozloha 368 km²
- Důvodem k vyhlášení CHKO byla snaha zachovat zdejší lesní bohatství
- Dlouhodobá intenzivní imisní zátěž z oblasti okolo Žitavy způsobila rozpad lesních porostů vedlo toho zde najdeme zachovalá přírodní společenstva, rozsáhlý soubor bučin i rašeliniště s výskytem vzácných druhů
- Pohoří tvoří hlavní rozvodí mezi Severním a Baltským mořem

? Vysvětlete, jak vznikají kyselé deště.

CHKO Kokořínsko

- Založena v roce 1976
 - Rozloha 272 km²
 - Romantiku jedinečného geomorfologického reliéfu s kvádry pískovců dotváří hrad Kokořín
 - Do kraje se hluboce zařezávají několika patrová údolí, na jejichž hranách najdeme originální skalní města
 - Rozmanité klimatické podmínky dávají možnost široké škále druhů rostlin od teplomilných po chladnomilné
 - Nevídaná zachovalost celého kraje je dána i řídkostí osídlení
 - Nalezneme zde původní roubené, zděné i hrázděné prvky staré architektury
- ? Na co můžeme pozvat turisty v Kokoříně a okolí? Co zde nabízí?

CHKO Křivoklátsko

- Založena v roce 1978
 - Rozloha 628 km²
 - Listnaté a smíšené lesy pokrývají velmi členitý terén s pestrou geologickou stavbou v zákrutách řeky Berounky
 - Díky různorodému složení půd, rozličným klimatickým podmínkám i poměrně zajímavému historickému vývoji osidlování zde můžeme spatřit širokou škálu druhů z flory i fauny
 - Zařazen mezi biosférické rezervace UNESCO
 - V současné době se uvažuje o vyhlášení NP
- ? Vyhledejte v tvorbě Oty Pavla úryvky vztahující se k okolí Berounky.

CHKO Labské pískovce

- Založena v roce 1972
- Rozloha 250 km²
- Soutěsky, kaňony, skalní města jsou druhohorní čedičové usazeniny, které se v dalších obdobích vlivem sopečné činnosti rozlámaly a po celou dobu se dále utvářely vlivem nejrůznějších erozních procesů
- Rostlinstvo je podmíněno pískovcovým podkladem, extrémními výkyvy teplot a nedostatkem vláhy
- Lidé zde začali žít již v době kamenné

? Zjistěte něco více o geologickém vývoji této oblasti.

CHKO Litovelské Pomoraví

- Založena v roce 1990
 - Rozloha 93 km²
 - Mezi Mohelnicí a Olomoucí protéká řeka Morava rozlehlými nivami, kde najdeme unikátní společenstva
 - Místní lužní lesy se systémem tzv. selských hrází zde už od středověku plnily protipovodňovou funkci
- ? Vyhledejte, jaká maloplošná zvláště chráněná území se nachází na území CHKO.

CHKO Lužické hory

- Založena v roce 1976
 - Rozloha 264 km²
 - V minulosti neprostupné hraniční hvozdy plné čedičových a znělcových kup i bizarních pískovcových skal
 - Původní lesy se mísí s loukami, pastvinami, malými hájky a remízky
 - Pohoří tvoří rozvodí Severního a Baltského moře
 - Originální je i místní lužická architektura
- ? Vyhledejte obrázky staveb lužické architektury, podle obrázků ji charakterizujte.

CHKO Moravský kras

- Založena v roce 1956
- Rozloha 92 km²
- Nejrozsáhlejší a nejvíce zkrasovělé území v České republice
- Voda z přitékající z Dražanské vrchoviny během tisíciletého geologického vývoje vytvořila soustavu jeskynních labyrintů (je evidováno přes 1 100 jeskyní)
- Místní jeskyně jsou dokladem života našich prapředků, neandrtálci zde žili již před 120 000 lety
- Najdeme zde specifická rostlinná a živočišná společenstva
- Četný je výskyt bezobratlých druhů, které se dokonale přizpůsobily životu ve tmě, vzácných je i zdejších 21 druhů netopýrů

? Vyhledejte, které druhy organismů žijí v místních jeskyních a patří mezi ohrožené.

CHKO Orlické hory

- Založena v roce 1969
 - Rozloha 204 km²
 - Jedno z českých pohoří částečně odlesněné v důsledku působení kyselých imisí
 - Srážkově nadprůměrná oblast je prameništěm mnoha říček, které počínají svůj koloběh v nejzachovalejších oblastech, stékají do podhůří po zalesněných kopcích a tvoří zde druhově rozmanité podmáčené louky
 - K typickým znakům patří také zdejší lidová architektura
- ? V oblasti se nachází část obranné linie budované ve 30. letech 20. století. Zjistěte, proč byla vybudována, z čeho se skládá, jak vypadají jednotlivé prvky.

CHKO Pálava

- Založena v roce 1976
- Rozloha 83 km²
- Jedna z nejdéle osídlených oblastí na území ČR
- Neobvyklá krajina s bílými skalami, vinohrady, teplomilnými doubravami se rozkládá v okolí řeky Dyje a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů a rostlin
- Jarní romantiku dotváří mozaika rozkvetlých stepí
- Oblast se řadí mezi biosférické rezervace UNESCO

? Vyhledejte, jaké je poslání biosférické rezervace UNESCO. Proč a kým je vyhlášována?

Biosférické rezervace (BR)

- Vyhláší je UNESCO v rámci celosvětového výzkumu Člověk a biosféra
- Jedná se o síť rezervací zahrnujících všechny druhy přirozených a polopřirozených ekosystémů, kde je lidská činnost v souladu s přírodou
- V ČR:
 - NP Šumava
 - NP Krkonoše
 - CHKO Křivoklátsko
 - CHKO Třeboňsko
 - CHKO Pálava
 - CHKO Bílé Karpaty

CHKO Poodří

- Založena v roce 1991
 - Rozloha 81,5 km²
 - Zachovalá údolní niva okolo řeky Odry je pravidelně zaplavována a umožňuje přežívat originálním společenstvům
 - Na meandrující tok navazuje systém mrtvých ramen a hlubokých tůní
 - Část oblasti zasahuje i na území města Ostravy
- ? Vyhledejte, jaké naučné stesky můžeme v této oblasti navštívit.

CHKO Slavkovský les

- Založena v roce 1974
 - Rozloha 606 km²
 - V trojúhelníku lázeňských měst Karlových Varů, Mariánských a Františkových Lázní se nachází ostrov zeleně, klidu a zachovalé krajiny
 - Nachází se zde i rozlehlá rašeliniště s borovicí blatkou, břízou pýřitou vytvářející obrovský přírodní vodní rezervoár, který příznivě ovlivňuje vodní režim v okolí
 - Cílem ochrany je i zachování zdejších léčivých minerálních pramenů
- ? Zjistěte něco bližšího o těchto třech lázeňských městech. Jaké potíže si můžeme místními prameny léčit?

CHKO Šumava

Viz DUM Národní parky České republiky (VY_32_INOVACE__437)

CHKO Třeboňsko

- Založena v roce 1979
 - Rozloha 700 km²
 - Jedna z mála oblastí vyhlášená v rovinatém kraji po staletí kultivovaném lidmi
 - Od 12. století zde člověk upravuje a mění vodní režim původních močálů, vytvořil zde důmyslný systém stok mezi více než 460 rybníky a vzniklo zde tak centrum českého rybníkářství
 - Dnes jsou zde ideální podmínky pro mokřadní a vodní vegetaci, vzácné druhy fauny, vodní ptactvo, které zde hnízdí nebo zastavuje při migraci
 - Najdeme zde i zbytky původních lužních lesů a zachovalou unikátní architekturu především v historických centrech měst
 - Patří k seznamu biosférických rezervací UNESCO
- ? Kdo patřil mezi významné české rybníkáře? Vyhledejte názvy některých rybníků v třeboňské oblasti. Který z nich je největší?

CHKO Žďárské vrchy

- Založena v roce 1970
 - Rozloha 709,4 km²
 - Přírodní ekosystémy a harmonie krajiny jsou znakem této oblasti
 - Člověk zde působí na prostředí již od středověku
 - Místní hvozdy, pole, louky, malebně začleněné rybníky i venkovské stavby s prvky horácké lidové architektury tvoří hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem
- ? Které české a evropské řeky tečou do Severního a které do Černého moře?

CHKO Železné hory

- Založena v roce 1991
 - Rozloha 284 km²
 - Oblast s pestrou geologickou historií je dnes pokryta hlubokými lesy a tajuplnými zákoutími okolo studánek, úpolínovými loukami s tundrovou květenou, slunné opukové stráně i prastaré sady
 - Z kopců se naskýtají daleké rozhledy
- ? Vyhledejte, jaké rozhledny a místa dalekého rozhledu můžeme v Železných horách navštívit.

Shrnutí - PAMATUJ !

- CHKO jsou vyhlašovány nařízením vlády
- Mají vlastní správu, kterou zajišťuje Asociace ochrany a přírody České republiky
- Předmětem ochrany jsou živé i neživé složky oblasti
- Ochrana se člení obvykle do 4 zón
- V ČR najdeme 25 CHKO – např. Beskydy, Blaník, Český ráj

Použité zkratky

- AOPK ČR – Asociace ochrany přírody a krajiny České republiky
- ČR – Česká republika
- CHKO – chráněná krajinná oblast
- km² – kilometr čtvereční
- MZCHÚ – maloplošná zvláště chráněná území
- NP – národní park
- UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

Použité zdroje

1. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: http://www.ochranaprirody.cz/wps/portal/cs/aopkcr/aopkcr!/ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3h_n0BLUzdTEwP3EGNTA0_vUGNHp1BnIwMLA_1wkA7cKtyNCcgbQuQNcABHA30_j_zcVP2C7OwgC0dFRQC39OjQ/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/
2. BRANIŠ, M. *Základy ekologie a ochrany životního*. 3. vydání. Praha: Informatorium, 2004. ISBN 80-7333-024-5.
3. CHKO. *Česká republika* [online]. 2009 [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Obecna-fakta-o-CR/CHKO>
4. Seznam našich CHKO. *EKOserver* [online]. [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: <http://www.ekoserver.cz/index.php/write/clanek/34/>
5. ŠLÉGL, J. a kol. *Ekologie a ochrana životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-828-2.

Vzhledem k autorským zákonům neobsahuje prezentace dostatečné množství obrázků. Pro využití ve výuce doporučuji pro zpestření obrázky doplnit. Použité obrázky pocházejí z archivu autorky.